

POLITYKA JĘZYKOWA

W ramach działań podejmowanych na rzecz promowania mobilności i międzykulturowego zrozumienia UE wskazała naukę języków jako ważny priorytet i finansuje liczne programy i projekty w tym obszarze. Zdaniem UE wielojęzyczność stanowi istotny element europejskiej konkurencyjności. Dlatego też jednym z celów polityki językowej UE jest opanowanie przez każdego obywatela europejskiego, oprócz języka ojczystego, dwóch języków obcych.

PODSTAWA PRAWNA

Różnorodność językowa jest w Europie rzeczywistością. Języki są integralną częścią europejskiej tożsamości i stanowią najbardziej bezpośredni wyraz kultury. W UE, która opiera się na dewizie „Zjednoczona w różnorodności”, umiejętność porozumiewania się w kilku językach jest istotnym atutem dla osób, organizacji i przedsiębiorstw. Języki nie tylko odgrywają kluczową rolę w codziennym życiu Unii Europejskiej, ale mają również podstawowe znaczenie w poszanowaniu różnorodności kulturowej i językowej w UE.

Poszanowanie różnorodności językowej jest podstawową wartością UE, podobnie jak poszanowanie drugiej osoby i otwartość na inne kultury. Zostało ono ujęte w preambule Traktatu o Unii Europejskiej, w której odwołano się do inspiracji „kulturowym, religijnym i humanistycznym dziedzictwem Europy” oraz potwierdzono „przywiązanie do zasad wolności, demokracji i poszanowania praw człowieka”. W art. 2 Traktatu o Unii Europejskiej dużą wagę przywiązano do poszanowania praw człowieka i niedyskryminacji, natomiast art. 3 stanowi, że UE „szanuje swoją bogatą różnorodność kulturową i językową”. Artykuł 165 ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) podkreśla, że „działanie Unii zmierza do rozwoju wymiaru europejskiego w edukacji, zwłaszcza przez nauczanie i upowszechnianie języków państw członkowskich”, przy pełnym poszanowaniu różnorodności kultur i języków (art. 165 ust. 1).

W Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej, która została przyjęta w roku 2000 i której nadano wiążącą moc prawną w Traktacie z Lizbony, zakazano dyskryminacji ze względu na język (art. 21) i nałożono na Unię obowiązek poszanowania różnorodności językowej (art. 22).

Pierwsze rozporządzenie z 1958 r. w sprawie określenia systemu językowego byłej Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej^[1] zmieniano wraz z kolejnymi przystąpieniami nowych państw do UE, a ustanawia ono języki urzędowe Unii^[2], wraz z art. 55 ust. 1 TUE. Zgodnie z art. 24 TFUE każdy obywatel UE ma prawo zwracać się pisemnie do każdej instytucji lub organu UE w jednym z tych języków oraz otrzymywać odpowiedź w tym samym języku.

[1]Dz.U. L 17 z 6.10.1958, s. 385.

[2]24 urzędowymi językami UE są języki: angielski, bułgarski, chorwacki, czeski, duński, estoński, fiński, francuski, grecki, hiszpański, holenderski, irlandzki, litewski, łotewski, maltański, niemiecki, polski, portugalski, rumuński, słowacki, słoweński, szwedzki, węgierski oraz włoski.

CELE

Polityka językowa UE opiera się na poszanowaniu różnorodności językowej we wszystkich państwach członkowskich oraz na tworzeniu dialogu międzykulturowego w całej UE. W celu wzajemnego poszanowania w praktyce UE wspiera nauczanie i uczenie się języków obcych oraz mobilność wszystkich obywateli poprzez specjalne programy w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego. Znajomość języków obcych została uznana za jedną z podstawowych umiejętności, które wszyscy obywatele UE powinni nabyć, aby zwiększyć swoje szanse na edukację i zatrudnienie. Dlatego UE wspiera założenie, by każdy obywatel znał oprócz języka ojczystego dwa języki obce ([COM\(2008\)0566](#)). UE współpracuje z państwami członkowskimi w celu ochrony mniejszości, w oparciu o przyjętą przez Radę Europy Europejską kartę języków regionalnych lub mniejszościowych.

W strategicznych ramach „Edukacja i szkolenia 2020” uznano języki za jedną z podstawowych umiejętności w zakresie kształcenia, w następstwie konkluzji Rady z dnia 20 maja 2014 r. w sprawie wielojęzyczności i rozwijania kompetencji językowych^[3].

Ponadto od 2001 r. 26 września obchodzony jest Europejski Dzień Języków, którego celem jest upowszechnianie wiedzy o dużym zróżnicowaniu języków w Europie.

Parlament Europejski przyjął politykę pełnej wielojęzyczności w dziedzinie języków, co oznacza, że wszystkie języki UE są jednakowo ważne. Wszystkie dokumenty parlamentarne są tłumaczone na wszystkie języki urzędowe, a każdy poseł do Parlamentu Europejskiego ma prawo wypowiadać się w wybranym przez siebie języku.

OSIĄGNIĘCIA

A. Kształtowanie polityki oraz wspieranie badań i rozwoju w dziedzinie języków

1. Ochrona języków mniejszościowych

W 2013 r. Parlament przyjął rezolucję w sprawie języków europejskich zagrożonych wymarciem oraz różnorodności językowej w Unii Europejskiej^[4], w której wezwał państwa członkowskie do zwracania większej uwagi na europejskie języki zagrożone wymarciem, a także do zaangażowania się w ochronę i propagowanie różnorodności dziedzictwa kulturowego i językowego Unii. Rezolucję tę przyjęto w odpowiedzi na rezolucję Parlamentu w sprawie języków regionalnych i rzadziej używanych języków europejskich^[5] oraz na odnośną rezolucję Rady w sprawie promowania różnorodności językowej i nauczania języków obcych^[6], po czym Komisja przyjęła kilka planów działania i ramowych strategii w sprawie promowania nauki języków obcych i różnorodności językowej ([COM\(2003\)0449](#); [COM\(2005\)0596](#)).

2. Porównywalność danych dotyczących kompetencji językowych

W 2005 r. Komisja opublikowała komunikat dla Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie europejskiego wskaźnika kompetencji językowych ([COM\(2005\)0356](#)), który służy do pomiaru ogólnych kompetencji językowych we wszystkich państwach członkowskich. Ramy zostały określone w komunikacie Komisji przyjętym w dniu 13 kwietnia 2007 r. ([COM\(2007\)0184](#)). Jak twierdzi Komisja w komunikacie z 2005 r., „Zadaniem wskaźnika jest ocena ogólnego poziomu znajomości języków obcych w każdym z państw członkowskich”. Wskaźnik pomoże również w ustaleniu, czy działają środki podjęte w celu osiągnięcia modelu „język ojczysty

---

[3]Dz.U. C 183 z 14.6.2014, s. 26.

[4]Dz.U. C 93 z 9.3.2016, s. 52.

[5]Dz.U. C 76 E z 25.3.2004, s. 374.

[6]Dz.U. C 50 z 23.2.2002, s. 1.

+ dwa”, a to dzięki porównywalnym danym o umiejętnościach językowych we wszystkich państwach członkowskich. Powołano Komitet Doradczy, który w 2011 r. przedstawił wyniki pierwszego badania, wskazujące na potrzebę udoskonalenia realizacji strategii nauczania języków w szkołach.

3. Europejskie Centrum Języków Nowożytnych (ECML) i Mercator

UE wspiera dwa ośrodki badań nad językami: Europejskie Centrum Języków Nowożytnych (ECML) i Europejski Ośrodek Badań nad Wielojęzycznością i Uczaniem się (Mercator). ECML wspiera dążenie do doskonałości i innowacji w nauczaniu języków obcych i pomaga Europejczykom w skuteczniejszej nauce języków. Głównym celem ECML jest pomoc państwom członkowskim we wdrożeniu skutecznych strategii nauczania języków poprzez skupienie na nauczaniu i uczeniu się języków, propagowania dialogu i wymianie najlepszych praktyk oraz wspieranie sieci współpracy w ramach konkretnych programów i projektów badawczych. Mercator jest częścią sieci współpracy pięciu ośrodków badań i dokumentacji; specjalizuje się w językach regionalnych i mniejszościowych w Unii Europejskiej.

4. Europejskie studia drugiego stopnia w dziedzinie tłumaczeń pisemnych

Europejskie studia drugiego stopnia w dziedzinie tłumaczeń pisemnych (EMT) są znakiem jakości dla uniwersyteckich programów w dziedzinie tłumaczeń pisemnych, które spełniają uzgodnione normy zawodowe i wymagania rynku. Głównym celem EMT jest poprawa jakości kształcenia tłumaczy pisemnych i wykształcenie wysoko wykwalifikowanych pracowników w zawodzie tłumacza pisemnego w UE. EMT ma na celu podniesienie prestiżu zawodu tłumacza w UE.

5. MT@EC, systemu zautomatyzowanego tłumaczenia

System zautomatyzowanego tłumaczenia Komisji umożliwia szybkie sprawdzanie ogólnego znaczenia wprowadzonego doń tekstu. MT@EC pozwala na obsługę i tłumaczenie tekstów i dokumentów dotyczących polityki UE w 24 językach urzędowych UE. System jest dostępny nieodpłatnie dla urzędników administracji publicznej w państwach członkowskich UE i w państwach EOG.

B. Programy działania

1. Program Erasmus+

Erasmus+, który wszedł w życie w styczniu 2014 r., jest programem Unii Europejskiej na rzecz kształcenia, szkolenia, młodzieży i sportu na lata 2014-2020. Promowanie nauki języków i różnorodności językowej jest jednym ze szczegółowych celów programu. W przewodniku po programie Erasmus+ stwierdzono: „Możliwości wprowadzone w celu zaoferowania wsparcia językowego mają za zadanie uczynić mobilność wydajniejszą i skuteczniejszą, zwiększyć efektywność nauczania i tym samym przyczynić się do realizacji szczegółowego celu programu” (s. 11). Za pośrednictwem Erasmus+ Online Linguistic Support [System wsparcia językowego online w programie Erasmus+] udziela się wsparcia językowego w celu nauki języka kraju przyjmującego w działaniach z zakresu mobilności. Erasmus+ zachęca także do współpracy na rzecz innowacji i wymiany dobrych praktyk w dziedzinie nauczania i uczenia się języków. Ponadto w razie potrzeby beneficjentom partnerstw strategicznych, którzy organizują długoterminowe szkolenia i zajęcia dydaktyczne dla pracowników, osób pracujących z młodzieżą oraz uczniów, mogą być dostarczane fundusze na wsparcie językowe. Program Erasmus+ finansuje również co roku liczne projekty, żeby wspierać nauczanie i uczenie się języków oraz promowanie wiedzy o różnorodności językowej, a także wspierać ochronę języków mniejszościowych.

2. Program „Kreatywna Europa”

W ramach programu „Kreatywna Europa”, przyznawane są środki na tłumaczenie książek i rękopisów w ramach [podprogramu Kultura](#).

3. Europejski Dzień Języków

Unia Europejska i Rada Europy, zachęczone wielkim sukcesem Europejskiego Roku Języków (2001), postanowiły ustanowić dzień 26 września Europejskim Dniem Języków, z którym związane są różnego rodzaju wydarzenia promujące naukę języków, organizowane w całej UE. Ta inicjatywa ma na celu zwiększenie świadomości obywateli na temat wielości języków używanych w Europie oraz zachęcanie do uczenia się języków.

C. Nagrody

1. Europejski Znak Innowacyjności w zakresie Nauczania Języków Obcych

Europejski Znak Innowacyjności w Zakresie Nauczania Języków Obcych jest przyznawany przez Komisję i ma zachęcać do podejmowania nowych inicjatyw w zakresie nauczania i uczenia się języków, nagradzać nowatorskie metody nauczania języków oraz zwiększać wiedzę na temat języków regionalnych i mniejszościowych. Nagroda przyznawana jest projektom z uczestniczących krajów na najbardziej innowacyjny projekt z zakresu nauczania języków, osobie, która poczyniła największe postępy w nauce języków obcych oraz najlepszemu nauczycielowi języka obcego.

2. Juvenes Translatores

Każdego roku Komisja przyznaje nagrodę za najlepsze tłumaczenie wykonane przez 17-letniego studenta w państwach członkowskich. Studenci mogą wybrać tłumaczenie z któregośkolwiek języka urzędowego i na którykolwiek język urzędowy Unii Europejskiej.

ROLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

W dniu 19 listopada 2013 r. Parlament Europejski przyjął programy „Erasmus+” i „Kreatywna Europa”. Parlament dodał specjalny zapis dotyczący udzielania wsparcia finansowego na realizację napisów dialogowych, dubbingu i audiodeskrypcji europejskich filmów, co powinno ułatwić dostęp do europejskich utworów i obieg takich utworów w wymiarze międzynarodowym. Jako współprawodawca Parlament może sporządzać sprawozdania z własnej inicjatywy, które będą źródłem nowych impulsów dla rozwoju polityki językowej w Europie. W rezolucji z dnia 24 marca 2009 r. zatytułowanej „Wielojęzyczność: atut dla Europy i wspólne zobowiązanie”^[7] Parlament potwierdził swoje poparcie dla polityki UE w dziedzinie wielojęzyczności i wezwał Komisję do opracowania środków mających na celu uznanie znaczenia różnorodności językowej oraz jej promowanie. W rezolucji w sprawie języków europejskich zagrożonych wymarciem oraz różnorodności językowej^[8] Parlament zaapelował do Komisji i państw członkowskich o wspieranie języków zagrożonych wymarciem.

W dniu 23 listopada 2016 r. Parlament przyjął rezolucję w sprawie języków migowych i zawodowych tłumaczy języka migowego^[9] dla podkreślenia, że obywatele niesłyszący, głuchoniewidomi i niedosłyszący muszą mieć dostęp do takich samych informacji i wiadomości jak pozostali obywatele dzięki tłumaczeniu w języku migowym, napisom i przetwarzaniu mowy na tekst lub alternatywnym formom komunikacji, w tym tłumaczeniu ustnemu. W rezolucji

---

[7]Dz.U. C 117 E z 6.5.2010, s. 59.

[8]Dz.U. C 93 z 9.3.2016, s. 52.

[9]Teksty przyjęte, [P8_TA\(2016\)0442](#).

stwierdzono również, że instytucje UE zapewniają już ad hoc dostępność wydarzeń publicznych i posiedzeń komisji.

W badaniu pt. „Języki mniejszości i edukacja: najlepsze praktyki i zagrożenia”, które zamówiono dla Komisji Kultury i Edukacji Parlamentu i opublikowano na początku 2017 r., przeanalizowano sytuację języków mniejszościowych w edukacji w 13 konkretnych przypadkach.

W drugiej połowie 2017 r. i na początku 2018 r. Komisja Kultury i Edukacji będzie pracowała nad sprawozdaniem z własnej inicjatywy pt. „Równość języków w epoce cyfrowej – w kierunku projektu dotyczącego technologii przetwarzania języka naturalnego” w oparciu o [badanie](#) o tym samym tytule sporządzone na zlecenie Zespołu ds. Weryfikacji Rozwiązań Naukowych i Technologicznych PE (STOA).

Michaela Franke

09/2017